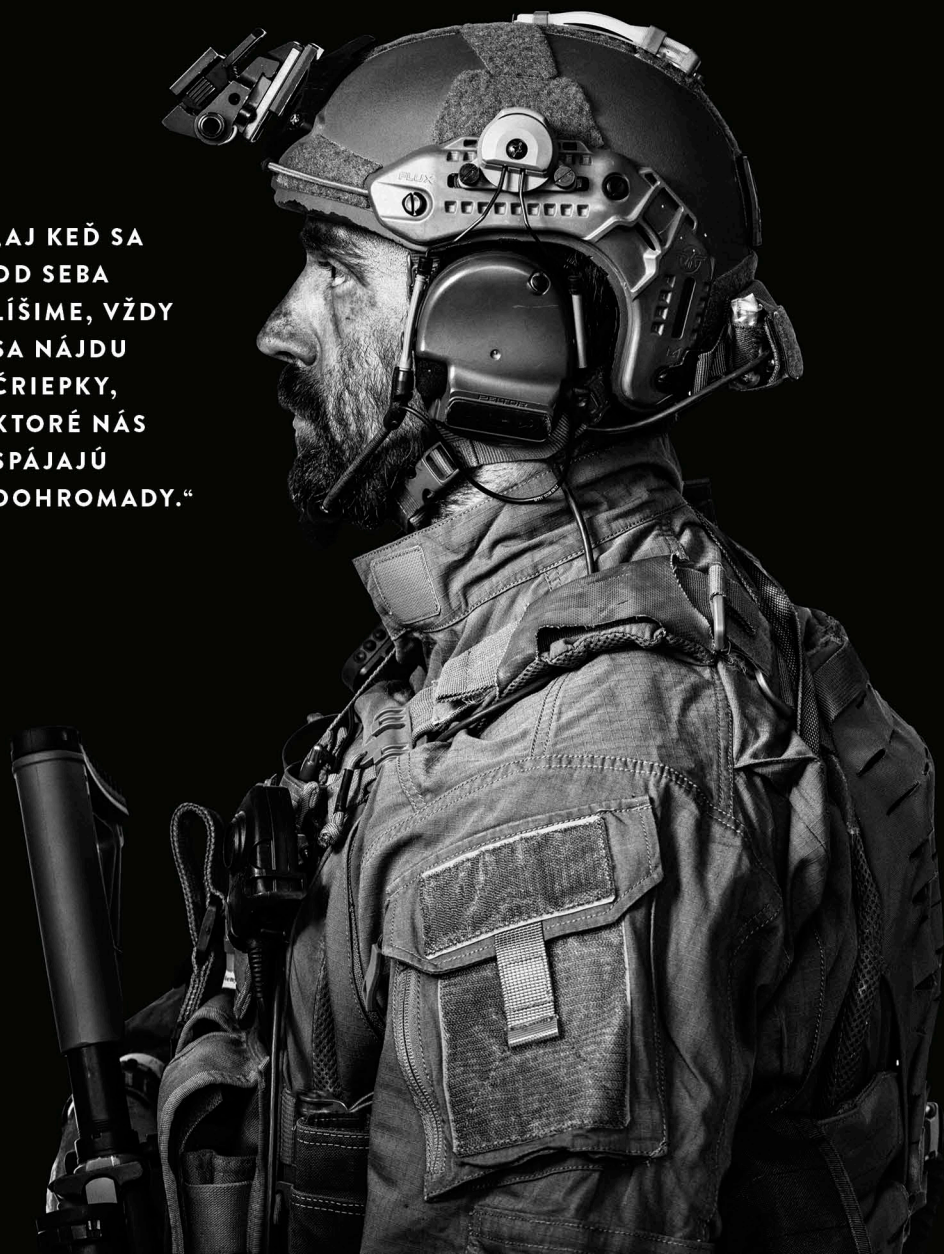


P E T E R K I J A B A

KONTRAKTOR 2

ALTER EGO

„AJ KEĎ SA
OD SEBA
LÍŠIME, VŽDY
SA NÁJDU
ČRIEPKY,
KTORÉ NÁS
SPÁJAJÚ
DOHROMADY.“



TATRAN

P E T E R K I J A B A

KONTRAKTOR 2

ALTER EGO

TATRAN

Vydalo Vydavateľstvo TATRAN, s. r. o., v roku 2025,
so sídlom Klariská 16, 815 82 Bratislava, Slovenská republika.
Vyšlo ako 5540. publikácia a 158. zväzok edície Slovenská tvorba.

Vydanie I.

Prebal a knižnú väzbu navrhol a spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Ina Martinová

Jazykové redaktorky Beáta Beláková, Alexandra Jurišová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba Leoš Dóra – KACHNA

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

info@slovtatran.sk

All rights reserved.

Copyright © Peter Kijaba 2025

Cover photo © Maňo Štrauch

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2025

ISBN 978-80-222-1639-5



Venované Dorotke

MÔŽEM S URČITOSŤOU POVEDAŤ,
ŽE HOCI SA BRODÍTE HLBOKÝM BAHNOM,
V NEPREHĽADNEJ HMLE, RAZ PRÍDE DEŇ,
KEĎ ZÁZRAČNE VYLEZIETE NA SÚŠ A SLNKO VÁM
POMEDZI BEZLISTÉ KONÁRE ZASVIETI NA CESTU.
ODRAZU MÁTE ISTEJŠÍ KROK, VIDÍTE ĎALEJ.
A TO BAHNO NA VÁS... PO ČASE
VYSCHNE A OPADNE.

Autor

Podakovanie za nesmiernu podporu
patrí mojej manželke a rodine a tiež
Jankovi Chlebničanovi, Alexandrovi Petrikovičovi
a Jozefovi Gužmerovi za ich spoľahlivosť
a pomoc v núdzi. Veľká vďaka patrí
taktiež pani redaktorky Ine Martinovej
a Vydavateľstvu Tatran, bez ktorých by
táto kniha nedostala túto podobu.

PROLÓG

Vzduch je príšerne dusný, nasiaknutý strachom. Stojím nad ním plný nenávisti – k nemu, k systému, k svetu, čo nedáva na výber. Po tvári mi steká pot a čerstvé fŕkance cudzej krvi. Ešte pred chvíľou bol súperom, ktorý urobil prvý výpad. Ešte pred chvíľou dominoval priestoru v nespočetnej presile ako poondiaty Xerxes proti hŕstke Sparťanov. Ešte pred chvíľou bol šéfom bandy. Lenže bejzbalová pálka mení hocijakých šéfov na obyčajnú korisť... na posledné čísla v hierarchii.

Ako som sa dostal až sem? Ak dnes prekročím pomyselný prah, bude to moje veľké finále. A možno môj koniec. Zvedavosť sa derie na povrch. Chce to len potrebný kúsok vôle, udrieť bez zľutovania, aby sa ukázala pravda. Dostatok agresie, ktorú vyloviš znútra, ktorá ťa opantá a ty ju premeniš na jouly.

Je na kolenách, zvierá hrubú zlatú reťaz s krížom a prosí. Koho – to je mi úplne jedno. Nemusí hovoriť, má to v pohľade. Ten pohľad poznám, inak by som sa nedostal až sem. Priestor sa vyľudňuje. Banda nedotknuteľných, jeho verní, všetci miznú. Keď ide o vyrovnávanie účtov, šok a panika vtieravo prenikajú pod kožu. S tým nenarobíš nič. Všetci ťa opustia.

Niečo mi hovorí – niečo autoritatívne v mojom vnútri –, že svoje som už dosiahol, že už stačilo. Ísť za hranicu znamená

nepočúvať seba, ale zvrhlosť situácie, ktorej je jedno, ako skončíš. Ide len o bezvýznamnú chvíľku slávy.

Zovriem pátku a napriahnem sa...

Nikto sa kriminálnikom nerodí. Neviem, kedy presne stratíme zábrany. Kedy sa prehupneme cez prah znesiteľnosti večných pripomienok vlastného svedomia a prestaneme ich vnímať a poslúchať, pretože nám v jednom kuse opakujú, že nejako takto funguje svet so všetkými jeho otravnými pravidlami, zákonmi a maniermi a že je nutné podvoliť sa, prispôbiť, biblicky prevziať svoj údel, pretože tu dookola žijú silnejší, ku ktorým my predsa nepatríme. Vedel som len, že zas také jednoznačné to byť nemôže.

A ani nebolo.

Zápas so samým sebou, spočiatku letmé mihotanie námietok proti sebeckému osudu, neskôr neodbytné bzučanie prebudených sršňov – liahne odporu –, ktoré sa, uväznené pod kožou čoby morálne ospravedlnenie, snažili vzlietnuť, predrať sa na povrch cez masku. Zápas. Jekyll a Hyde, jin a jang alebo, čo ja viem, možno dokonca doktor Faust. Rozhodnúť sa, no nezradiť sám seba. Žiadny dedičný hriech, ktorý to vyrieši za mňa. Vlastné konanie postavené na vlastných skúsenostiach. Chyby a prešľapy. Vývin človeka podľa situácie.

Omámila ma chuť odlišovať sa, iba som neodhadol riziko. Kto vysoko lieta, nízko padá. Okolie sa s nami konfrontuje, je skupinovo silnejšie ako tá najsilnejšia osobnosť. Narazil som, tam medzi panelákmi, vo veku piatich rokov a tiež neskôr. Napokon vyhral narastajúci strach a opatrne som začal sťahovať chvost. Ibaže strach nie je len základným stavebným materiálom neúspechu, ale tiež nenávisť a násilia. Nebolo sa komu zdôveriť. Ani rodičom nie, vlastne hlavne nie im. Nechuť vypovedať sa však pramenila viac vo mne, než v ich ochote počúvať. Obával som sa, že ich sklamem, veď vždy vyhlasovali, aký som samostatný a keď si niečo zaumienim...

Čo s takým vnútrom, vedomím a svedomím, ktoré vrie a bubble ako sopka plná neuvoľnenej energie? Nevyhnutne pretečie cez okraj a všetko zaleje. Nepamätám sa na ten deň, ale pamätám si tie ďalšie.

Najmenej raz v živote nám vnútorný hlas našepká, že pozeraj sa na svet zdola, zaradene a poslušne, vlastne znamená už dnes prestať žiť. A ja som tento šepot vnímal skoro ako vnuknutie prírodnej sily, ktorej sa neradno postaviť. Neviem, či to prichádzalo spolu s eufóriou z konca jedného režimu, ale vedome som v sebe potláčal poslušnosť. Potreboval som nájsť svoj skutočný zmysel, byť súčasťou niečoho prevratného, nového, objaviť hnaciu silu, aby som sa vyhol stereotypu a schematizmu totality.

Najprv sa objavila ponovembrová filozofia rovnakej šance pre každého. Ako vždy, keď prídu zmeny, je to len kopa hnoja v ústnom podaní. Triedne sa neplánovalo meniť nič. Bol to len ďalší algoritmus, podľa ktorého mal kráčať nový svet. Nenávratné pôžičky, podvodná privatizácia, prechod štátneho majetku do súkromných rúk. Kto vedel, ten vedel a dnes si len nechceme priznať, že každý nemal rovnakú šancu uspieť. Dnes sa hovorí, že boli odvážni. Toto tvrdenie vytvorili na očistenie svojho mena sami vyvolení.

Vzopretie mení situáciu. Aspoň vtedy, v deväťdesiatych rokoch, som bol o tom hlboko presvedčený. Dnes by som povedal, že v skutočnosti mení dejiny. K lepšiemu, k horšiemu... Je tu isté riziko, samozrejme. Totiž každý, kto sa vzoprie, je presvedčený, že práve jeho úmysel je čistý ako horský prameň. No nie je vari cesta do pekla vydláždená dobrými úmyslami? Stále premýšľam, kam by ma to zavialo, keby som nebol presvedčený, že poznám správny vzorec, čomu veriť. Vďaka udalostiam vtedajších dní som si na uliciach prešiel akýmsi krstom ohňom, zhutnením, ktoré mi neskôr dalo pevný základ v krajinách na druhom konci sveta.

Každý máme inú cestu, svoju vlastnú, možno s väčším či menším množstvom bahna pod nohami. Budem sa opakovať, neľutujem nič. Azda ma mrzí len to, ako ľahko som si privykol nevidieť ostatných, a pritom stačilo skríknúť: „Pozor, tam je to hlbšie, tadiaľ som už prešiel.“ A možno práve preto píšem túto knihu.

Dlho som si myslel, že za minulosťou som urobil raz a navždy hrubý čiaru. Že všetko sa začalo v istom zlomovom bode odznova a čo sa stalo predtým, sa ma viac netýka. Možno som nechcel niešť zodpovednosť. Lenže čas ukázal, že následky mojich skorších rozhodnutí vstali z mŕtvych. Na Haiti, v Afganistane, v Iraku...

Nasledujúce kapitoly sú teda o našich základoch v detstve a ich neskoršom odraze, lebo dnes už verím, že minulosť sa cyklicky vracia, len v inej podobe, zahalená maskou, čakajúca na odkrytie nášho druhého alebo pôvodného JA, nášho *alter ega*. Inštinktívneho a pudového. Je jednoduché odsúdiť myšlienky, ak nepoznáme ich pozadie. Naše detstvo napokon odzrkadľuje aj to, ako čelíme prekážkam, keď sme vystavení značnej dávke tlaku. Vo francúzskych špeciálnych silách sa pri výbere kandidátov pýtajú adeptov, akým detstvom si prešli. Nie je to preto, aby zistili, z akých pomerov sú mladí muži, či pochádzajú z chudobnej, alebo zo zámožnej rodiny, zo sídliska alebo z kaštiela, ale aby odhalili, či v sebe ukrývajú potrebný zápal bezhraničného odhodlania. Odhodlania čeliť problémom, prekonávať nepredstaviteľné. Hľadajú skôr niekoho, kto si už kadečím prešiel, kto už v podstate nemá príliš na výber.

Rýchle dramatické zmeny, ktoré sa nás v súčasnosti priamo dotýkajú, a ďalšie, ktoré nás pravdepodobne ešte len čakajú, by nás nemali nechávať ľahostajnými, hoci sme z brutálnosti dnešnej doby často unavení, bezradní a nemohúci. Názory na nedávne a aktuálne dianie z pohľadu inej časti sveta, než na ktorú sme zvyknutí, nám možno pripomenú niečo zabudnuté, niečo horšie alebo dokonca lepšie, niečo, čo sa táj v nás všetkých, lebo aj keď

KONTRAKTOR 2

sa od seba líšime, vždy sa nájdú čriepky, ktoré nás spájajú dohromady.

Úryvky týchto dávno zaprášených kapitol, odrážajúcich sa v budúcnosti, možno niekoho sklamú, nahnevajú či urazia, no bez nich by môj príbeh vytváral len nepoctivý a neúplný obraz.

1. ČASŤ

Afganistan

1. KAPITOLA

Čereslo

Ružín pri Košiciach 1981

Pred štyridsiatimi dvoma rokmi sa všetko začalo ako nejaká predzvesť budúcej divokej jazdy. Panika v malom priestore. Napravo sú skaly pokryté snehom. Cesta vedie priamo po ich úpäti kamsi medzi husto padajúce chuchvalce snehových vločiek a okolité lesy. Auto sa klíše po zľadovatenom snehu zo strany na stranu, napokon nekontrolovateľne naráža.

Nič viac.

Kratučká spomienka. Určite sa však nedá potvrdiť.

Bábätká mávajú amnéziu, takže nie je možné, aby som si tú haváriu uchoval v hlave. Polročné dieťa si uloží nanajvýš dva týždne zo svojho života, potom sa spomienka vytratí v ďalšom vývine jeho mozgu. Toľko z pohľadu odborníka. Aj keď, ktovie... Niekeddy sa ľuďom stávajú neodborné a nevysvetliteľné veci. Je celkom možné, že som onú mysterióznu historku započul až oveľa neskôr a prijal ju za svoju. To je najpravdepodobnejšie vysvetlenie. Napriek tomu mám ešte aj dnes pred očami sivočierne skaly so snehom, ja dieťa v perinke na zadnom sedadle vedľa mamy.

O niekoľko rokov začala moja fantázia aj predstavy pracovať naplno, vďaka čomu som sa skoro nikdy nenudil. Tým myslím, keď som bol sám. Svet dospelých ma fascinoval a ja som sa z neho snažil uchmatnúť čo najviac. Rodina, priatelia a susedia sa vtedy

stretávali často, nie ako dnes. Panelák – králikáreň – bol malým svojským univerzom, kde sa všetci dobre poznali a prejavovali o seba záujem. Teda... súdiac z toho, čo som videl. Posedávali pri káve, pri víne alebo vodke, oslavovali v bujarej nálade alebo len tak politizovali, sentimentálne švitorili o scéne z francúzskej komédie, frfotali na šéfa či šeptali o tom, kto je v paneláku eštebák a kto nie, a ja som mal ako úplný sopliak tú sociálnu sieť osemdesiatych rokov z akéhosi zvláštneho dôvodu rád. Možno preto, že počas návštev sa rodičia nehádali alebo sa do seba nenavážali tak, ako za normálnych okolností.

Samozrejme, čakal som vždy, až dorazia bratanci v mojom veku, s ktorými sme zápasili alebo sa hrali na schovku v perinálku. Ale výlučne dospelácke či bezdetné návštevy so sebou prinášali čosi viac. Príbehy. Mohol som pri nich chvíľu sedieť na koberci, tváriť sa, že patríam do ich priestoru, a zatiaľ čo som naoko presvedčivo sledoval televíziu, jedným uchom som vstrebával ich rozhovory.

Z tohto obdobia prvých magnetákov, Rubikových kociek a plesnivých džínsov sa vždy snažím vyloviť spomienky na svojich súrodencov, brata Lacka a sestru Janku, no pamätám si ich len matne. Dnes, keď píšem tieto riadky, ma mrzí, že spoločných spomienok nemáme viac. Veľký bráško študoval na vojenskej škole v Holešove, teda odišiel z domu veľmi skoro, a okrem jedinej zábavy, pri ktorej ma vždy rýchlo roztočil a hodil na mäkkú posteľ, si nepamätám nič iné. Janka bola so mnou častejšie, ale namiesto opatrovania o osem rokov mladšieho brata, ktorého hocikedy dostala na starosť, sa, prirodzene, radšej túlala s kamoškami a neskôr s prvými láskami. Preto som si často našiel doma vlastnú zábavu, lebo sa mi nechcelo byť piatym kolesom na voze. Vytváral som si pri hre vlastné príbehy – o Indiánoch, kovbojoch alebo vojakoch. Prikmotril som sa do obývačky k návšteve a usadil sa na koberec spolu so svojimi hračkami.

Náš domov, hneď naproti komínom košickej teplárne, ožíval

zvláštnym druhom eufórie. Aj v byte sa dymilo rovnako ako z komínov, veselo sa pilo, občania sa prekrikovali. Živá, entuziazmom naplnená atmosféra strednej spoločenskej vrstvy. Plné populníky a striedajúce sa fľaše. Rozjímal som o rozprávání žoviálneho strýka Milana, maminho brata, o jeho zahraničných cestách šoféra autobusovej a kamiónovej dopravy. Vlastnil v tých časoch BMW so športovým volantom ako málokto. Predstavoval som si krajiny, moria, ľudí... Alebo som len tak mimovoľne zachytával štipľavé výkriky tety Moniky, detskej zdravotnej sestry, z ktorej sa išli od strachu potentovať všetky deti, pretože mala taký zvučný, silný hlas a šťavnatý slovník, že by mohla dávať pohanom lekcie kliatia. Pravda, s injekciou v ruke v ordinácii vyzerala hrozivo, ale z domu som vedel, že je to veselá kopa. A bol tu napokon aj môj otec, ten najlepší rozprávač. Nemal síce BMW, zato ho mali v oblube chlapi v bani. A možno práve preto. Mama vždy vravievala, že by sa im aj celý rozdal, chlapom z baníckej partie, že sa vždy podelil o prémie, za ktoré mohla byť aj dovolenka pri mori, lebo tak to považoval za správne.

Môj otec vyrástol v detskom domove spolu s mladším bratom Šaňom a vždy tvrdil, že detský domov nikomu nepraje. Všetci doma vtedy stíchli a otcovi sa zaleskli oči. Premýšľal som, či je pre to ešte stále nešťastný, ale myslím, že tie slzy nevyjadrovali len spomienky, ale boli skôr prejavom vďačnosti. Nevyvolávali vo mne ľútosť nad tým, čím si otec v detstve prešiel, skôr strach, že aj ja raz môžem zostať sám ako prst. A bolo to snáď to jediné, v čom som sa naňho nechcel podobať. Inak pre mňa otec predstavoval synonymum sily a odvahy. Ruky ako lopaty, stvrdnuté od zbíjačky, samý mozol, statná vysoká postava, bystrý pohľad. Nech sa hocijako zranil, nikdy ani len nepípol a legenda hovorí, že malíček na nohe mal krivý preto, lebo mu cez nohu prešiel tank, keď slúžil u tankistov. Otec mi bol vzorom a viem, že to bolo aj zásluhou mamy, ktorá pred nami nikdy nespochybovala jeho autoritu a postavenie hlavy rodiny. Nezriedka pripomínala,

že otec je poctivý a pracovitý člověk a že nás vychovávají rovnako. V skutočnosti bola na väčšinu bežnej výchovy sama, otca si v detstve vybavujem sporadicky, len o niečo častejšie ako brata, vždy buď pri pekných spomienkach, keď sme boli niekde spolu na výlete, na korčuliach či lyžiach, alebo naopak, keď nemal svoj deň. Každý si nahovára, že u detí by pekné spomienky mali zastrieť tie mrzké, na ktoré chceme sami rýchlo zabudnúť. Ja však dobre viem, že to tak nie je.

V dyme príbehov som hľadal istý druh úkrytu pred samotou, chladom a tmavými zákutiami izby na náveternej severnej strane bytu, až kým naozaj nenastal čas ísť do postele, až kým mi od únavy nezačali klipkať oči.

„No a spať, ty *čereslo* malé, už je veľa hodín,“ povedala zrazu mama, lebo ona bola u nás doma, aspoň pokiaľ išlo o deti, hlavným organizátorom chodu domácnosti. Občas ma s otcom nazvali *čereslom*, a hoci som nemal ani poňatia, čo to slovo znamená, keďže sa tomu smiala celá tá dospelá chasa, smial som sa tiež.

Farebná melanž sa vo mne hlboko usadila, už mi bolo jasné, že svet tam vonku sa neodohráva len medzi sivými panelákmi. Začal som si ho maľovať vlastnými farbami. Zaujímal ma. Nevedel som sa dočkať, až ho spoznám naživo. Nie počas krátkej dovolenky alebo výletu autobusom ako masy dnešných turistov. Skutočne. Možno ako cestovateľ alebo dobrodruh. Krôčik po krôčiku, ďalej a ďalej. Často som si predstavoval, že raz uvidím Ameriku, lebo o nej sa potajme veľa hovorilo, babka z matkinej strany tam dokonca bola na návšteve u sesternice. Žili tam aj Indiáni a ľudia vraj mali v domácnostiach telefóny bez šnúry. Niekedy mi predstavy pomáhali zaspáť.

No... práve Ameriky som sa nedomočkal.

2. KAPITOLA

Znova na ceste

Kábul 2014

Strašná rana! Výbuch otriasol obytným kontajnerom a nechýbalo veľa, aby som spadol zo stoličky. *To bolo u nás*, pomyslel som si. Hneď som si dal dokopy súvislosti. Blížiac sa voľby, ktoré kontroluje Európska únia. *To muselo byť u nás*. Chvejúce sa ruky, známy živočíšny strach, ktorý chce paralyzovať, odstrihnúť mozog. Pociť, že ubehla večnosť. *Dobre, čo ďalej? Mysli, kurva! Rutina! Detaily!* Pancier s nášivkou krvnej skupiny, prilba, vysielacia, zbrane a teraz von!

A bol som späť.

Po príchode Rumunov a Bulharov medzi kontraktorov sa na Strednom východe dramaticky zmenili aj platové podmienky bezpečnostných firiem. Spolu s niekoľkými ďalšími kolegami sme akceptovali nižší plat za oveľa viac muziky a vrátili sme sa do Kábulu v čase, keď medzi kontraktormi prebiehala vzbura. V krátkosti: Firma sa z jedného dňa na druhý rozhodla znížiť dovtedajší plat o celých dvadsať percent a zmenu odôvodnila tvrdením, že dlží miestnej vláde dane od roku 2007. Presviedčala zamestnancov, že musí vyzbierať požadovanú sumu, a preto pristupuje ku škrtom v rozpočte, počínajúc platmi. Keďže prvý daňový zákon v Afganistane vošiel do platnosti až v roku 2009, väčšina kontraktorov považovala toto tvrdenie za zámienku sto-

jacu na vode. Navyše každý vedel, že znižovanie platov prebieha na Strednom východe plošne, ako na ropných poliach v Iraku, tak aj na všetkých ambasádach v Afganistane. V každom prípade vzburu vyvolalo až ďalšie firemné rozhodnutie a to, že každý zamestnanec podpíše súhlas pracovať počas nasledujúcich troch mesiacov bez výplaty, ktorú napokon síce dostane, ale až po uplynutí štvrtroka, respektíve po upokojení finančnej krízy vo firme. Prestavte si všetkých tých živiteľov rodín a platcov pôžičiek riskujúcich krk ďaleko od svojich rodín, ktorým odrazu zavrú prítok peňazí len preto, aby sa nejaký majiteľ firmy v Londýne cítil v rámci svojich finančných prognóz spokojne a bezpečne. Polovica chlapov odmietla dokument podpísať a nasledujúceho dňa tiež odmietla nastúpiť do práce. V ústredí vypukla panika. Aby som to upresnil, niečo podobné môže viesť k strate multimiliónového kontraktu a myslím, že nie som ďaleko od pravdy, ak poviem, že vtedy bola situácia na hrane. Delegácia Európskej únie totiž platí značnú čiastku za ochranu veľvyslanca, delegátov a úradného sídla Delegácie – obrnenej pevnosti plnej veží s guľometmi, zbraňami, psovodov a vysokých protivýbušných múrov. Manažéri ako Stef a jeho verný poskok Freddie, ktorí sa, mimochodom, rýchlo rozhodli zastúpiť vzbúrencov, sa odrazu cítili zradení a bezradní. Viete, vždy som sa riadil istým pravidlom: Správaj sa k ostatným tak, aby ti to jedného dňa mohli oplatiť. Stef ani Freddie sa podobným pravidlom neriadili a tak to aj napokon vyzeralo. Väčšina chalanov sa im otočila chrbtom. Firma pristúpila k bleskovému regrutovaniu posíl, čo bolo práve vtedy, keď som úplnou náhodou poslal svoj životopis na ich personálne oddelenie. Prakticky som vďaka kríze v rámci kontraktu získal prácu.

Ako som už napísal v knihe *Kontraktor*, do 24 hodín som dostal odpoveď prostredníctvom e-mailu a potom zazvonil telefón.

„Mohol by si vycestovať hneď?“

Zneistel som. „Ako hneď?“ V chrbte som zacítil Luckin pohľad.

„Zajtra,“ odpovedala Andrea z personálneho a ja som sa v tej chvíli s horkosťou v ústach otočil a pozrel do zaslezených očí svojej manželky.

Afganská metropola pomaly menila tvár, po mojom návrate do Kábulu sa pretvárala svojším spôsobom. Vojakov medzinárodných síl ubúdalo, základne sa likvidovali a nahrádzali ich síce početné, no demoralizované zbory afganskej polície a armády. Z ich neprestajne unavených pohľadov a šlapiek miesto kanád sa dalo vytušiť, že svoj čaj by si radšej vypili v teple hlineného domu, než na ulici pri závore a onen otravný džob kontrolovať Ring of Steel, rampami uzatvorený obvod centra mesta, vzali len pre jedinú vec – mizerných dvesto dolárov mesačne. Boli sme viac-menej na jednej lodi, len za úplne iné peniaze.

Nedokázal som sa zmieriť s predstavou, že som odišiel za hranice len a len kvôli peniazom. Stále som veril v nejaký ideál a morálne zásady. Riadil som sa úplne inými pohnútkami, ako keď som pred desiatimi rokmi odchádzal do cudzineckej légie. Znovu som potreboval vyšší cieľ. No čo ako som ho hľadal a presviedčal sám seba, že peniaze nie sú všetko, aj tak som vždy dospel k záveru, že bez nich to nejde alebo ak predsa, tak len s odrátymi ušami. A tak som z ideálov vytriezvel. Navyše som bol teraz Luckiným dlžníkom, lebo som porušil sľub zostať doma. Veľmi ma to trápilo, pretože som sa vždy a za každých okolností snažil dodržať slovo. Usilovali sme sa o dieťa, a hoci to bola tá najdôležitejšia vec v mojom doterajšom živote, odsunul som ju na vedľajšiu koľaj. Ubíjalo ma ono suché konštatovanie, že za všetkým stoja zelené papieriky a my sme len bezmocné figúrky, ktoré sa im podriaďujú. Faktom bolo, že som si v systéme zrazu pripadal stratený, neschopný a závislý. Bol to obrovský krok späť a staro-noví kolegovia mi to dali pekne vyžrať. „Vitaj v klube,“

počúval som. Medzičasom sa v rámci kontraktu v Kábule stali z najväčších karieristov tímlíderi a manažéri a mne neostávalo iné, len sa podriaďiť ich ambíciám a držať jazyk za zubami. Nový tímlíder Freddie a operačný manažér Stef nastavili zvláštne pravidlá, v ktorých mi chýbal zmysel pre spravodlivosť, logika a rešpekt k ostatným. A to počnúc technickými hlúposťami hneď pri prvom oboznamovacom brífingu. Vyžadovalo sa napríklad olejovať zbraň po vyčistení spôsobom, aby z nej olej doslova tiekol, alebo v osobnom čase hovoriť výlučne po anglicky. Lenže bol som v skúšobnej dobe a bolo mi jasné, že na akúkoľvek konfrontáciu pravidiel si musím počkať. Musím vyčkať na vhodný moment, keď začínam odznovu.

Zvykali sme si pomaly na to, že naše informačné kanály, ale aj sociálne siete (Kabul Security Now na Facebooku) deň čo deň hlásili v meste aspoň jeden útok improvizovaným nástražným výbušným systémom, tzv. IED (Improvised Explosive Device). Poväčšine išlo o útoky na neopancierované vozidlá afganskej polície či armády, pretože magnet, ktorým výbušninu pripevnil k autu, nebol schopný uniesť viac než pol až jeden kilogram po domácky vyrobenej výbušnej zmesi. Možno práve preto, keďže naše vozidlá boli balisticky lepšie chránené, sme sa podobným nástrahám zatiaľ úspešne vyhli.

V ťažších podmienkach sa však vždy nájde aj čosi pozitívne. Briti odchádzali za lepším, do Delegácie Európskej únie dorazila vlna z východného bloku vrátane krajanov, Slovákov a Čechov, Rada a Lukáša, neskôr starých známych Mata a Deda alebo Pištu, Dodíka či Martása. Po čase sa vrátil aj Luděk, asi z rovnakých dôvodov ako my ostatní. Vata, prachy, love, peniaze...

Niekedy je dobré vedieť, že v tom nie ste sami.

3. KAPITOLA

Rodičia

Košice 1985

Narodil som sa do rozvedeného manželstva, ale otec s mamou sa znovu vzali, keď som trochu podrástol. Vlastne som o ich rozvode dlho ani netušil, pretože rodičia predtým mnou – ako najmladším – rozvod celé roky šikovne tajili, takže som nemal šancu niečo zistiť. Ale viete, ako to je. Dieťa nevníma slovo rozvod, ale vníma skutočnosť odlúčenía. Možno to inak chápali moji súrodenci, ktorí v tom čase už oveľa viac rozumeli súvislostiam a muselo to na nich aj odlišne, teda horšie, vplývať.

Ak mal otec ťažké detstvo bez rodičov, moja mama ho nemala o nič ľahšie. Keď dosiahla hranicu dospelosti, zomrel jej a štyrom ďalším súrodencom otec. Ich mama, moja babka, si našla novú známosť a v hlave mala namiesto výchovy detí čerstvú lásku. Moja mama ju teda ako najstaršia spolu s druhou v poradí, Božkou, zastúpila. Obe dcéry nahrádzali matku vo výchove aj v domácnosti. Napriek veľkej sčítanosti, rozhladu a výborným výsledkom v škole, napriek tomu, že milovala vzdelávať sa, nemohla mama pokračovať v štúdiu a musela začať pracovať v mliekarni.

Jedného dňa cestou do práce za sebou počula obrovský hluk, a keď sa otočila, po ceste sa valila kolóna sovietskych tankov. Myslím, že na také mladé dievča museli všetky tie náhle zvraty –

strata otca, nemožnosť študovať, neustále povinnosti a navyše zložitá situácia v spoločnosti počas okupácie vojskami Varšavskej zmluvy – dopadnúť ako obrovské cunami. Keď sa otec niekedy rozhovoril o detskom domove, mama sa vždy len tíško zamyslela a vo svojej skromnosti si nedovolila porovnávať sa s ním, aj keď si myslím, že detstvo môjho otca a mamy sa v zásade veľmi nelíšilo. Keď sa ich cesty skrížili, vzali sa a okamžite priviedli na svet deti. Niekedy mi napadá, že povinnosti a všetka obeť rodine prišli do života mojich rodičov príliš skoro, že sa ani nestihli nadýchnuť dospelosti a už sa museli obracať, aby bolo čo do úst vložiť. Nekonečný cyklus odopierania si a odkladania vlastných snov ich okrádal o šťastie, hoci oni si dodnes stotožňujú svoje šťastie so šťastím rodiny. A tie najväčšie obety vždy pri-nášajú mamy.

4. KAPITOLA

Rozdielne svety

Kábul 2014

Nedokážem úplne presne opísať ten rozdiel v ovzduší. Doma zomrie milý sused a každému vyhrknu slzy. Keď zahynul afganský kolega Faríd pri jednom z mnohých výbuchov na letisku v Kábule, ďalší Afganec, ktorý mi to zvestoval, sa usmieval, akoby Faríd odišiel na púť do Mekky. Asi majú vo svojej kultúre zakorenené príliš netrúchliť, napadlo mi, ale Farída som mal rád. Bolo len málo Afgancov, pred ktorými som si nemusel dávať pozor na jazyk, a s Farídom som sa mohol pokojne baviť o „sexe, drogách a rock’n’rolle“. Ale čím je Faríd výnimočný v porovnaní s tisíckami iných mŕtvych? Takmer každú rodinu v Kábule nejakým spôsobom zasiahla nekonečná vojna. Pamätajú si ju dedovia, otcovia aj synovia.

Ludia si na straty zvykli. Nezvyčajne rýchlo a so šokujúcim pokojom. Boli aj takí, ktorí sa na zhoršujúcu sa situáciu pozerali povznesene, dokonca s humorom. Kábul preto nezriedka prezývali Ká-bum. V tejto súvislosti mi občas zide na um aj tragikomický plagát, bilbordová reklama na saudskoarabský energetický nápoj. Nebolo možné si ju nevšimnúť, stála vám pred očami hneď pri východe z areálu letiska, rovno na kruhovom objazde nazývanom tiež Abbey Gate, kde všeličo lietalo vzduchom takmer častejšie ako linka spoločnosti Emirates. V hociktorom

meste na svete sú bežné nápisy ako Vitajte v Sydney, v Štokholme, v New Yorku... V Kábule vás privítal modrý billboard s veľkým BOOM BOOM! Presne tam, kde zahynul Faríd.

Rozdiely medzi našim a tunajším prostredím sa dajú často postrehnúť už v politike. Zatiaľ čo u nás sa vládni poslanci predbiehali vo zvaľovaní viny za podozrivý nákup CT-čiek a predseda parlamentu vyhlasoval, že kto vyhrá voľby, ten môže všetko, v Afganistane vyhral prezident Ghání s rozdielom desiatich percent a ľudia sa modlili, aby sa nezačala nová občianska vojna s protikandidátom Abdulláhom. V Afganistane neexistovala deľba moci, a preto, aby sa tí dvaja neklbčili po vzore svojich predchodcov v predtalibanskom období, ktorým padlo za obeť päťdesiat tisíc ľudí len v Kábule, strýčko Sam kandidátom navrhol „vládu národnej jednoty“, v ktorej Ghání zastával funkciu prezidenta a Abdulláh sa stal premiérom. Neklbčili sa, ale napätie využili povstalci a Kábul sa zmenil na opancierovanú betónovú pevnosť. Bombové útoky tak naďalej naberali na počte aj intenzite.

Situácia v krajine a predovšetkým v hlavnom meste bola nestabilná. Kým v roku 2011 som sa v uliciach mesta prechádzal bez väčších obmedzení a dokonca som nakupoval v supermarketoch, o tri roky neskôr predstavoval pohyb Európana v metropole obrovské riziko únosu alebo bleskového individuálneho útoku. Pre klientov aj pre nás to znamenalo koniec nákupov a možnosť získať tovar sa obmedzila na existujúce vojenské základne. Vlastne nie úplne. Nám kontraktorom ostala aj zastrčená ulička Lane Six, kde bol možný trochu voľnejší pohyb, ale o nej až neskôr.

Oproti predošlému veľvyslancovi, ktorý pochádzal z Lotyšska, boli výjazdy s Jeho Excelenciou F. M. z Dánska lepšie organizované. Vyrážali sme poväčšine na takzvané oficiálne stretnutia na úrovni vlády a koaličných partnerov Európskej únie, konkrétne na stretnutia s prezidentom, s novými prezidentskými kandidátmi, s ministrami, a navštevovali sme tiež veľvyslanectvá

a medzinárodné organizácie. Keďže sa menej improvizovalo (už žiadny golf, ruská sauna a žiadne divoké párty ako s bývalým veľvyslancom z Lotyšska), väčšmi sme sa sústredili na rutinu, pravidelne sme trénovali a dokonca sme mali jeden-dva dni voľna v týždni. Tím tiež doplnili ženy. Firma ich regrutovala na základe požiadavky klienta, Európskej únie, aby sa aj v odvetví osobnej ochrany spĺňali kvóty rodovej rovnosti. Pridelili mi Jules, ktorú Briti prezývali Grandma (Babička) pre jej nakrátko zastrihnuté šediny a možno vek, na ktorý som sa, prirodzene, nikdy nepýtal. Jules pracovala šesť rokov na Britskej ambasáde v Kábule, takže mala nepochybnú znalosť terénu a vždy ten správny britský zmysel pre humor.

Do Kábulu prichádzala jar, čo znamenalo, že zatiaľ čo v Podpoľaní, kde som sa usadil po návrate z cudzineckej légie, pučali jablone bielymi kvetmi, tu pripravoval Taliban niekde v horách každoročnú jarnú ofenzívu. Začali magnetickými bombami. Prechádzajúci motocyklista ich jednoducho pricapil na plech auta a odpálil na diaľku časovým roznetom alebo telefónom. Deň čo deň nám s každou novou detonáciou prenikal pod kožu podvedomý stres bez toho, aby sme si to uvedomovali alebo pripúšťali. Kábul som si však pre istotu nikdy nenosil domov a maľebné Podpoľanie som tiež neprivážal do Kábulu.

Preč! opakoval som si. Občas, keď nás premôže pocit frustrácie z rutiny moderného života, keď je príliš veľa politiky, násilia a nespravodlivosti okolo nás, máme chuť vziať svojich najbližších, zbalit sa a vypadnúť niekam na kraj sveta, kde budeme mať konečne pokoj. Najlepšie niekam, kde stále svieti slnko a v sieti natiahnutej medzi palmami sa popíja *piña colada*. Ale kde to vlastne je? Lebo aj v Karibiku sa pili kokteily v sieti, kým neprišlo zemetrasenie a po ňom kriminalita. Navyše večerné správy vás hravo presvedčia, že všade vo svete to vrie. Každý kontinent skrýva nejaké „ale“. Pracoval som v jednej z najnebezpečnejších

krajín sveta a zrazu som si uvedomil, že nech by som odišiel hoci-kam, mohlo by sa to skončiť rovnako. Človek sa pri tejto práci nedokáže vyhnúť pocitu, že musí chrániť svoju rodinu za všetkých okolností, už len preto, že vstrebáva podstatne viac konkrétnych informácií o možnom nebezpečenstve, než koľko ich prinášajú každovečerné krimi noviny. Na zobrazenie tohto sveta by možno niekto chytil do rúk štetec s farbou, postavil sa pred biele plátno, no vzápätí by naň bez premýšľania vylial celú plechovku farby. A potom by vzal ďalšiu. Explózia farieb... Pestré, chaotické prelínanie. Tak by vyzeral dnešný svet. Ešteže človek má možnosť vytvoriť si ten vlastný. Čo svet! Priam kozmos v duši! S miliardou osobných vysvetlení a dôvodov. Vnútorň vesmír bez hraníc, kde bude vždy všetko v poriadku. Azda je len potrebné nosiť istý druh ochrannej masky, lebo viem proti čomu ma chráni.

Už vtedy v Kábule som to vedel – že Američania začali sťahovať operačné vojská, pretože prišli o banské projekty na ťažbu mede a lítia, ktoré namiesto nich získali Číňania. Nenávratná investícia do vojny v hodnote dvoch triliónov dolárov. Kamarát sa raz vyjadril, že na vojne ešte nikdy nikto nezarobil. Ale je to skutočne tak? Na vojne nezarába štát a daňoví poplatníci. To som si ani nikdy nemyslel. Zarábajú na nej tí, ktorí po nej od začiatku bažia. Zbrojný, logistický a bezpečnostný priemysel, ktorý poskakuje okolo, radí a šepká. Lobisti, oligarchovia, hovorte im, ako chcete, lebo na Východe aj na Západe sú to úplne rovnaké krysy. *Nech len trvá čo najdlhšie, vojníčka naša...* Mädlia si ruky, nech je to desať, s požehnaním dvadsať rokov bojov.

Ibaže vojaci potrebujú vedieť prečo. Aby sa prelievala krv a nashatarovala mašinéria, je nutné veriť nejakej rozprávke. V čom sa skrýva viac krutosti a brutality než v presvedčení, že máme poslanie? Napokon vojakovi neostane nič iné, ako presvedčiť samého seba, že všetko to krviprelievanie je pre dobrú vec, že je to šlachetný čin. Chce to len správnu nálepku. Práva žien alebo práva menšín, sloboda, rovnosť, bratstvo či boj za svetovú demokra-

ciu. Čokoľvek zaberie, to platí. Keď padne prvý kamarát v zbrani, pribudne dôvod navyše a rozkaz sa už ďalej plní ľahšie.

Pre platenú ochranu sú poslaním peniaze. Síce menej vznešený cieľ, zato oveľa úprimnejší, a možno aj preto som v práci nehľadal priveľa ideálov. Niekedy však človek pristihne sám seba, ako civie s otvorenými ústami na to, čoho je svedkom.

V roku 2014 sa diplomati Európskej únie začali v Kábule neoficiálne stretávať s predstaviteľmi teroristických organizácií Hezb-e Islami Gulbuddín (HIG) a Taliban. A nielen s nimi. Hostili sme dokonca delegáciu bývalých členov tvrdého jadra IRA (Írskej republikánskej armády), ktorí prišli do metropoly Afganistanu na pozvanie jedného z politických poradcov veľvyslanca, aby pomohli vypracovať mierový plán medzi vládou a Talibanom podľa írskeho vzoru. Keďže naši britskí kolegovia ich z pochopiteľných dôvodov odmietli chrániť, dostali ich na starosť hlavne Česi a Slováci. Pri jednom z výjazdov sme práve vychádzali z areálu Delegácie EÚ a napojili sa na prechádzajúci dánsky konvoj vojenských opancierovaných vozidiel, keď pred nami zaznel tlmený výstrel. Strešné guľomety konvoja sa okamžite otočili k bariére, odkiaľ prišiel ten zvuk. Policajti pri bariére začali mlátiť vodiča odstavenej Toyoty Corolly a ťahať ho von z vozidla. Len vtedy nám došlo, že ide o samovražedného útočníka, ktorý sa snažil odpáliť nálož počas prechodu vojenského konvoja. Nálož zlyhala, tlmený výstrel bol vlastne buchnutím rozbušky, ktorá našťastie neiniciovala nálož vo výplni dverí auta, ktorú tvorilo 150 kilogramov po domácky vyrobenej zmesi. Pri takom množstve by sme leteli aj my, no šťastie bolo zase raz na našej strane.

„Počuj, Paddy, po toľkých rokoch v Belfaste hádam nescapeme niekde v Afganistane,“ zašomral jeden Ír druhému na zadnom sedadle, keď sme prechádzali okolo zakrvaveného muža obkolešeného afganskými policajtmi.

Lenže ani návšteva IRA nebola posledným prekvapením. Keď sa pri vstupnej bráne do sídla Delegácie zjavil Gulbuddín Hek-

matjár, uvedomil som si, ako ďaleko dokáže zájsť politické pokrytectvo, pretože len pred dvoma rokmi vydala práve Európska delegácia v Kábule publikáciu so svedectvami o jeho zločinoch. To, čo bolo zámerom stretnutia, by sa dalo nazvať skôr enigmou než stratégiou a, hľadajúc v tom niečo pozitívne, som sa nazdal, že možno ide o prvé kroky k zmierneniu napätej situácie v metropole, kam začali povstalci presúvať väčšinu operácií (množiacich sa teroristických útokov), alebo možno o začiatok mierových rozhovorov medzi afganskou vládou a Talibanom, ktoré mal pomôcť sprostredkovať práve Hekmatjár. Tak či onak, odvtedy mi bolo jasné, že v diplomacii a politike neexistujú žiadne obmedzenia. Stál tam, pred bránou našej malej pevnosti, od roku 2003 označený Spojenými štátmi a OSN ako „global terrorist“. Hekmatjár. Čierny, jemne naskladaný turban, bezchybne vyžehlený *šalvar kamíz*.

Občas stačí málo a intuícia vo vašom vnútri je silnejšia než vy. Hekmatjárov pohľad mi bol akýsi známy.